

Johan Borgman

‘Het is een kwestie van met de ziel waarnemen. De mijne verlangt naar wijidheid. De zee is wijid, daarom schilder ik bijna uitsluitend de zee en de lucht.’

Citaat Borgman uit De Volkskrant, 1962

Bezielde zee

Woeste zeeën. Kalme zeeën. Kabbelende, herfstige, stormachtige, gouden, avond- of ochtendzeeën. Genezer Johan Borgman (1889 - 1976) schilderde er eindeloos veel. Fascinerend werk dat je recht in de ziel raakt.

‘De man is dood, maar zijn schilderijen leven,’ zegt Wim Kramer, directeur-secretaris van het Johan Borgmanfonds. ‘In 1996 is een biografie van Johan Borgman verschenen die prettig leest en prima is. Maar misschien moeten we ons meer richten op wat zijn schilderijen voor ons doen, anno 2011. Want dát intrigeert.’

Lichamelijke reacties

‘Het is heel merkwaardig; iedereen heeft op zijn manier iets met een schilderij. De afgelopen jaren heb ik enkele lezingen gegeven, waarbij de doeken heel groot op de muur worden geprojecteerd. Ik ben van huis uit psycholoog en heb geen verstand van kunst, maar ik zie hoe wisselend de reacties op Borgmans schilderijen zijn. Sommige mensen reageren heel lichamenlijk, zoals een mevrouw die bijna flauwviel. En dat was geen aanstellerij.

Een aantal schilderijen heeft frisse, sprekende kleuren en andere zijn veel donkerder. Veel mensen vinden die laatste erg mooi, maar mijn ervaring is ook dat de meesten daar toch slecht tegen kunnen. De schilderijen zelf maken niet somber, het heeft puur te maken met wie ernaar kijkt. En sommige zijn inderdaad simpelweg te sterk om zomaar op te hangen.

Het aardige is dat iemand die zo’n vrolijk schilderij koopt niet kan begrijpen dat een ander een donkere kiest. En als ik die laatste vraag waarom hij niet voor een lichtere kiest, blijkt dat hij die niet eens gezien heeft! Intussen deed ik met meer dan dertig mensen dergelijke ervaringen op.’ >>

‘Voor mij is een schilderij dat in trance ontstaat waardeloos. Ik schilder om iets kwijt te kunnen. Ik wil volkomen de baas blijven over de krachten die ik kan vrijmaken om andere mensen te helpen.’

Citaat Borgman uit het Algemeen Dagblad, 1963

Fonds

‘Johan Borgman richtte bij leven een fonds op, onder anderen met zijn goede vriend Willem Sandberg, voormalig directeur van het Stedelijk Museum in Amsterdam. Die had het beheer van de schilderijen tot taak. Dat fonds, waarin zijn complete nalatenschap ondergebracht werd, zou de ontwikkeling van paranormale genezers moeten stimuleren en scholing op dit gebied mogelijk maken. Zelf begon hij als dertigjarige van de ene op de andere dag als genezer en heeft alles zelf moeten uitvinden. Daar is hij weliswaar succesvol in geweest, maar zijn doel was voor anderen een mogelijkheid te creëren een wat makkelijker weg te hebben. Dat is onder andere gerealiseerd met het Johan

Borgman College, een hbo voor paranormale genezers, die alweer vijftien jaar bestaat en zelfstandig functioneert. Daarnaast was Borgman erg geïnteresseerd in de relatie tussen alternatieve genezers en reguliere geneeskunde, met name de integratie ervan, de brug tussen die twee. Als fonds houden we ons nu vooral bezig met het stimuleren van wetenschappelijk onderzoek op dat gebied en het organiseren van congressen op internationaal niveau.’

Omslagpunt

‘Sinds 2010 is daar wat verandering in gekomen doordat wij in contact gekomen zijn met onze eigen schilderijen. Die zijn na de dood van Borgman beheerd door Willem Sandberg tot diens eigen dood in '84. Daarna

waren er nog een paar kleine exposities en vervolgens zijn ze in depot gegaan en daar al die jaren gebleven. Wij als bestuur kenden ze als fotootjes uit het archief, maar hadden ze nooit gezien. Ergens in 2008 begonnen van buitenaf de eerste vragen ernaar te komen, in 2009 nog meer. Toen we voor een project ruimte nodig hadden, lieten we de schilderijen daar ook onderbrengen. Dat was voor ons een omslagpunt. We hebben er vanuit de kunsthistorie naar laten kijken en daar komen interessante dingen uit. Als bestuur zeiden we: wat moeten we ermee? We kunnen ze allemaal zelf houden, maar ach. Niemand van ons komt uit de kunstwereld, we zijn allemaal wetenschappers, exacte mannetjes. Meneer Borgman heeft ze gemaakt voor anderen, hij had er

een bedoeling mee. Hij zag die schilderijen als onderdeel van een genezingsproces, en gaf ze soms ook een tijdje mee aan patiënten om er thuis naar te kijken. Dus besloten we ze na taxatie ter verkoop aan te bieden. Via internet kwam ik bij De Roos (centrum voor bewustwording en spiritualiteit, red.) in Amsterdam terecht, die mensen waren razend enthousiast. We hebben er daar tweeëndertig opgehangen en anderhalve maand later waren er twintig verkocht. De telefoon stond roodgloeiend. Inmiddels zijn we toe aan onze vijfde tentoonstelling en de reacties zijn onvoorstelbaar, omdat de schilderijen inderdaad zelf spreken. Wij zitten niet op de opbrengst te wachten. Eerlijk gezegd kost het organiseren van de tentoonstellingen meer dan dat, maar wij beleven veel >>

plezier aan de response. Het is echt hartverwarmend. Opvallend is dat de meest verschillende mensen er door aangeraakt worden, van jong tot oud, van ervaren tot onervaren kunstkopers.'

Gedichten

'Johan Borgman werd geboren in Groningen, waar hij naar de hbs ging. Op achttienjarige leeftijd publiceerde hij al gedichten in 'Europa' en 'De nieuwe Gids', hij ging om met Willem Kloos en Frederik van Eeden. Er kwam een bundeltje met gedichten uit en hij schreef een klein boekje met proza. De recensies waren enthousiast en terughoudend tegelijk, in de trant van: 'Goh, goeie jongeling, dat kan wel wat worden' en: 'Het is nog niet rijp'.

Na zijn schooltijd werkte hij als administrateur in een fabriek, en vervolgens een tijdje bij een of ander ministerie als ambtenaar, maar - en dat is opmerkelijk - in 1919 gooide hij ineens zijn leven om. Hij verhuisde naar Amsterdam, begon daar een praktijk als paranormaal genezer en ging schilderen. Nooit schreef hij meer een gedicht. Ja, waarom? Dat is nog steeds een raadsel. In 1920 trouwde hij met Tine van Hamersveld, het huwelijk bleef kinderloos.'

Keurige heer

'Je zou de indruk kunnen krijgen dat hij een beetje mal geworden was. Nee. Als je Johan Borgman vroeger op straat tegenkwam, dacht je dat hij een notaris was. Altijd strak in het pak zag hij er uit als een keurige heer.

Hij woonde in een mooi huis in Amsterdam Zuid en zijn praktijk - we vonden een oud achtmillimeter filmpje en daar zagen we dat op - was ingericht als een typische dokterskamer. Met een behandeltafel, apparatuur en certificaten aan de muur, want hij was lid van een groot aantal, ook buitenlandse, verenigingen en genootschappen. Hij had veel internationale contacten en menig hoogleerbaar was patiënt bij hem. In zijn therapieën experimenteerde hij naast de traditionele paranormale praktijk met van alles. Hij magnetiseerde, was zeer bekend met kruideneeskunde en gebruikte hoogfrequente apparatuur zoals fysiotherapeuten ook wel hebben. Tegelijk was hij heel gelovig, niet kerkelijk, maar hij zag de liefde van Jezus Christus voor de mensheid als symbool

voor de liefde voor de medemens. Die liefde probeerde hij in zijn therapieën te stoppen. Er wordt gezegd dat hij zijn zittingen begon met een gebed, misschien zou je dat tegenwoordig een meditatie noemen.'

Tout Amsterdam

'In 1926 had hij zijn eerste grote tentoonstelling in een kunstzaal aan de Herengracht, waar veertig van zijn werken hingen. Ze werden goed ontvangen en dat ging door in de jaren erna. Ondanks het feit dat hij met name in Amsterdam - hij kende tout Amsterdam - bekend was, is er behalve de schilderijen weinig van Johan Borgman bewaard gebleven en wát we hebben is fragmentarisch en inmiddels geschonken aan het Rijksinstituut voor Kunstdocumen-

tatie in Den Haag en het Gelders Archief in Arnhem, dus openbaar toegankelijk. Er zijn bezoekerslijstjes van zijn tentoonstellingen, en zo weten we ook dat er in de jaren twintig en dertig al enorme bedragen voor een schilderij werden betaald. Duizend gulden was geen uitzondering.'

Zandvoort

'Weet je dat Borgman nooit naar zee ging? Hij maakte allemaal zeegezichten en heeft volgens eigen zeggen de zee slechts één keer gezien. Dat zal misschien overtrokken zijn, maar zelf zegt hij het ongeveer zo. 'Ik kwam in Zandvoort aan Zee, ik werd erdoor gegrepen, dat was het. Ik heb schetsen gemaakt, ik ben naar huis gegaan, ik heb het uitgewerkt en daar zijn al mijn schilderijen

op gebaseerd.'

We weten dat hij lid was van het blad 'De reddingsboot' van de Reddingsbrigade, daar stonden altijd mooie foto's in van woeste zeeën. Soms liet hij er sterk vergrote replica's van maken, die gebruikte hij als impressiemateriaal. Als je goed kijkt zul je zien dat het geen echte zeeën zijn, het zijn geen zeeën naar de werkelijkheid. Wij noemen het spirituele zeeën, mystieke zeeën of bezielde zeegezichten. Het zijn weergaven van iets dat hij zelf uitstraalde. Hoe deed hij dat? Hij beschrijft ergens: 'Ik ga op een krukje zitten, ik laat de zee over me komen, ik smijt hem eruit en dan is het ongeveer klaar.'

Paneeltjes

'Bijna alle schilderijen zijn op paneel; >>

het zijn hele gekke paneeltjes, deels kastdelen, maar hij bestelde ook gewoon twintig plankjes van zestig bij veertig centimeter. Het vorige bestuur heeft ooit eens zijn schilderijen laten beoordelen door deskundigen van het Rijksmuseum, helaas is er alleen een uittreksel bewaard gebleven. Daarin staat dat hij gebruikmaakte van de hoogste kwaliteit olieverf en de duurste kwasten. Dat vond hij belangrijk, terwijl de ondergrond een kromgetrokken houten plankje kon zijn. Hij gebruikte het fijner bij wijze van verf. Of je denkt: dat schilderij is bekrast! Nee, met zijn paletmes en met de achterkant van zijn kwast kraste hij in de schilderijen, dat schijnen meer kunstenaars te doen. En hij schilderde ook doodleuk een schilderij over, hij bewerkte het als het ware opnieuw.

Hij heeft een paar andere thema's geschilderd, ik ken daar twee schilderijen van, maar de meeste mensen vinden daar niks aan. Zijn ware ziel ligt in deze zeegezichten.'

Duveltje

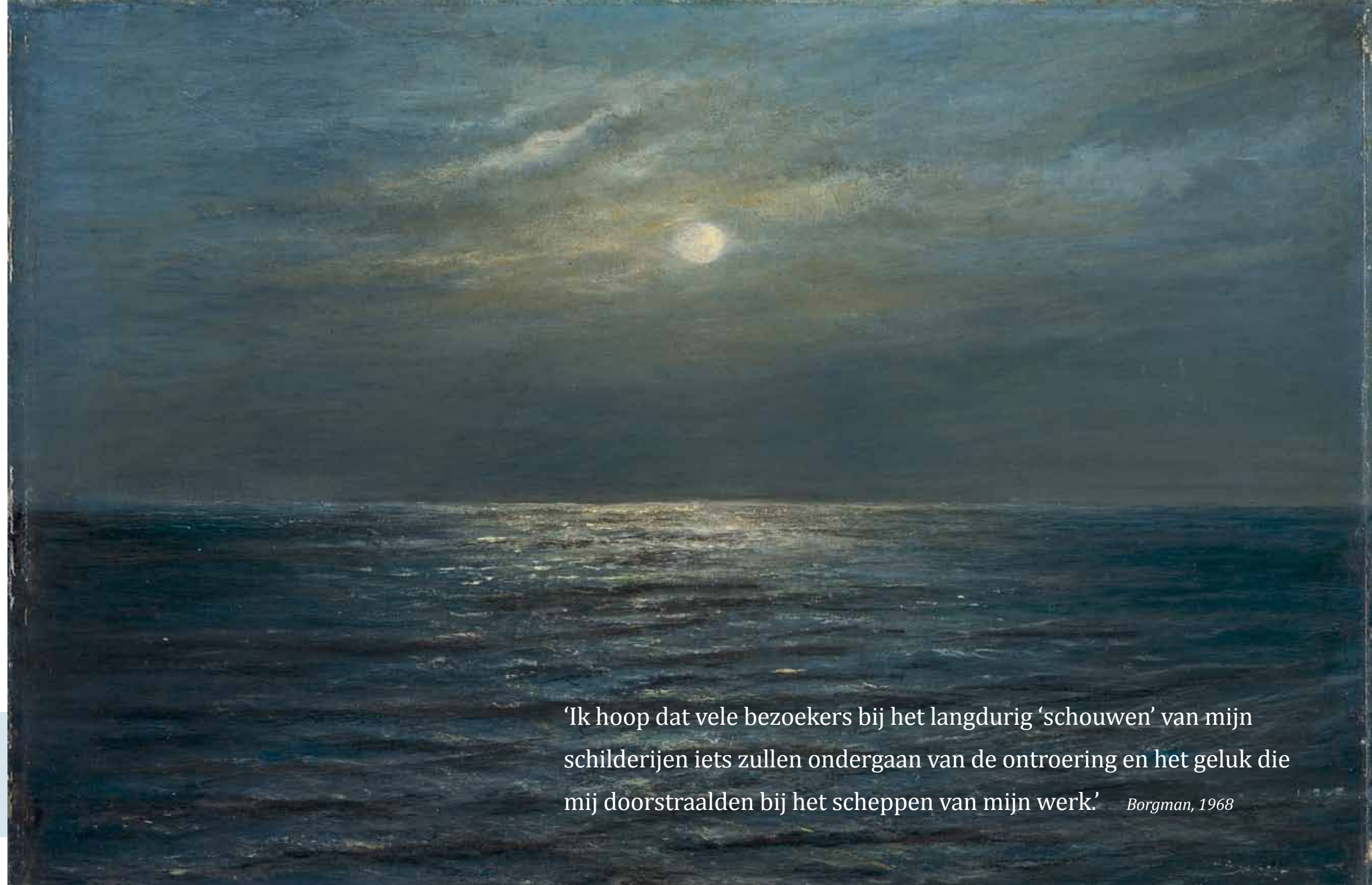
'Als bestuurslid kan ik zeggen: deze schilderijen hebben onze wereld totaal veranderd, dit is letterlijk als een heel leuk duveltje uit een doosje op ons afgekomen en we vinden het prachtig. De reacties die we krijgen, het plezier dat mensen eraan beleven, het is hartverwarmend juist voor zulke saaie wetenschappers als wij! Zelfs wij zijn er gevoelig voor! Wat had ik Johan Borgman graag persoonlijk gekend. Het is fascinerend om meer te weten te komen over wat het geheim van de schilderijen is. Nee, het woord geheim is niet goed. Hoe komt het dat dit ene schilderij voor jou zo bijzonder is en dat daar voor iemand anders? Misschien overstijgt dit ook het weten en zullen we er nooit achter komen.' <<

Interview: Simone Thomasse

Fotografie schilderijen: Fotostudio van Galen

Tentoonstelling

De verkooptentoonstelling in de Woudkapel, Beethovenlaan 21 in Bilthoven, loopt nog door tot 7 november 2011. De schilderijen van Borgman zijn ook verkrijgbaar in Art Gallery Jet Kat in de Nieuwe Amstelstraat 85 in Amsterdam: www.jetkat.nl.

'Ik hoop dat vele bezoekers bij het langdurig 'schouwen' van mijn schilderijen iets zullen ondergaan van de ontroering en het geluk die mij doorstraalden bij het scheppen van mijn werk.' *Borgman, 1968*

Neem een **proefabonnement** op **BewustZijn magazine** voor € 12

Als je een proefabonnement neemt op **BewustZijn magazine**, dan ontvang je het nummer waarin het interview staat over **Johan Borgman** (nummer 18), het nieuwste nummer en de twee komende nummers. Kortom: vier keer BewustZijn magazine (in totaal ca. 320 pagina's!) voor slechts € 12,-.

Print onderstaande bon uit, vul hem in en stuur hem op naar: BewustZijn magazine, Christiaan Kannemansstraat 11, 5246 AB Rosmalen, of mail je gegevens: administratie@bewustzijnmagazine.nl. Vermeld in de mail: 'proefabonnement met nr. 18' Kijk voor informatie op: www.bewustzijnmagazine.nl

Ik neem een **proefabonnement** en ontvang 4 keer BZm voor € 12,- (België € 15,-)

NAAM: _____ M / V

STRAAT: _____

HUISNUMMER: _____

POSTCODE: _____

PLAATS: _____

TELEFOON: _____

E-MAIL: _____

DATUM: _____

De eerste twee nummers worden samen met de factuur binnen drie werkdagen naar u toegestuurd. Proefabonnement met nummer 18.

Bart Keer

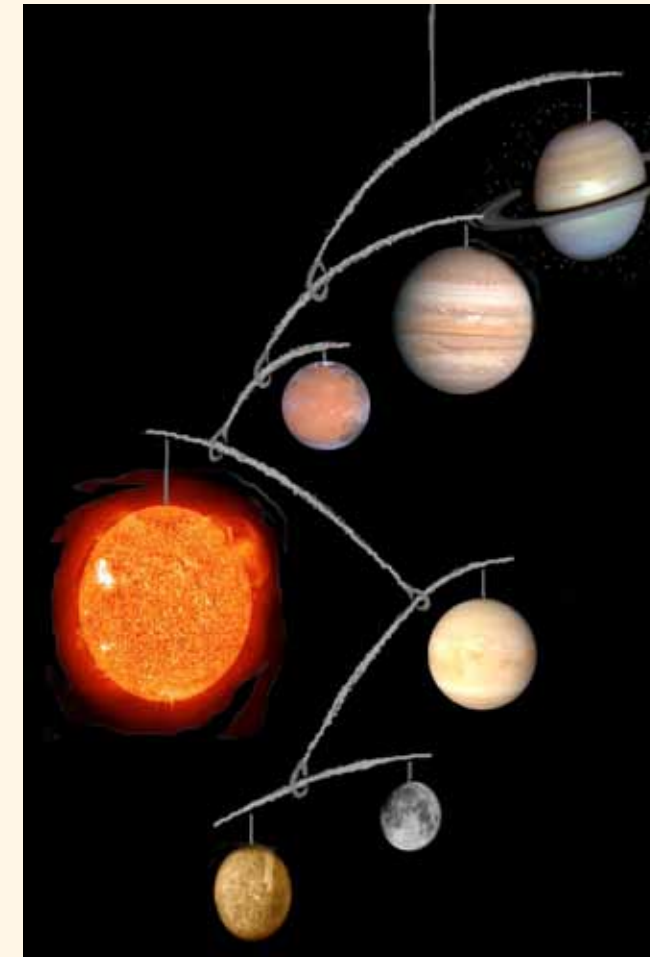
KEERPUNT

Samen sterk

Ik heb altijd genoten van het werk van de Spaanse kunstenaar Calder. Als vanzelf lijken de losse delen van zijn mobielen in de lucht te zweven. Dit komt doordat ze elkaar precies in evenwicht houden, maar dat maakt mijn fascinatie er niet minder om.

Je zou zeggen dat een zo uitgebalanceerd kunstwerk saai moet zijn, maar bij deze mobielen is het tegendeel waar. Doordat al die delen verschillend van vorm en grootte zijn, ontstaat er een dynamiek, een spannend evenwicht.

De planeten van ons universum staan in eenzelfde dynamisch evenwicht; ze houden elkaar in de juiste baan. Bestonden er slechts twee planeten met een zekere aantrekkingskracht, dan zou met geen mogelijkheid voldoende kracht op te brengen zijn om te verijdelen dat ze op elkaar stoten. Alleen een constellatie van qua grootte en aantrekkingskracht verschillende planeten kan dat voorkomen. Ze hebben elkaar nodig, elke planeet is even cruciaal. Laten we voor wat betreft onze economie dáár nou eens een voorbeeld aan nemen. Een rare gedachtesprong? Calder zou hem zeker begrepen hebben.

Bart Keer geeft cursussen en begeleidt korte reizen waarbij steeds kunst in relatie tot innerlijke en sociale ontwikkeling centraal staat. Vanuit zijn bedrijf Keerpunt Producties helpt hij ontwikkelingsprocessen op cruciale momenten een stapje verder. Daarnaast werkt hij als leraar in het voortgezet onderwijs.